

ROLUL COMUNICĂRII STRATEGICE ÎN SCHIMBAREA PERCEPȚIEI POPULAȚIEI ASUPRA RISCURILOR LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE

Căpitan Georgiana-Daniela LUPULESCU

Ministerul Apărării Naționale

DOI: 10.55535/GMR.2022.3.06

Creșterea instabilității regionale, generată de actualul conflict ruso-ucrainean, precum și efectele pandemiei de Covid-19 au scos în evidență necesitatea unei guvernări eficiente prin aplicarea unor instrumente menite să ofere siguranță cetățenilor. Dezvoltarea tehnologiei, care a dus la accesul neîngrădit la informații, a determinat apariția unor noi tipuri de amenințări, cum ar fi fake-news, propagandă sau dezinformare, amenințări care cer metode de contracarare, diminuare sau eliminare punctuale, flexibile și adaptabile. Se impune o foarte bună cunoaștere a specificului poporului român și a percepției acestuia asupra riscurilor de securitate.

Pornind de la premisa că amenințările de care aminteam s-au manifestat deja, rezultând într-o percepție greșită a populației asupra riscurilor de securitate, un instrument care și-a dovedit eficacitatea încă din Antichitate și care să poată fi utilizat de către stat, prin instituțiile sale, îl reprezintă comunicarea strategică. Acest articol abordează mai întâi problematica percepției populației privind riscurile de securitate, apoi aspecte legate de comunicarea strategică, iar ca ultimă direcție de cercetare, modalitatea prin care percepția riscurilor poate fi schimbată prin intermediul StratCom.

Cuvinte-cheie: risc, percepția populației, comunicare strategică, amenințare, securitate națională.

INTRODUCERE

„Este din ce în ce mai important ca Alianța (n.a., Organizația Tratatului Atlanticului de Nord – NATO) să comunice într-o manieră adecvată, oportună, precisă și receptivă cu privire la evoluția rolurilor, obiectivelor și misiunilor sale. Comunicarea strategică este o parte integrantă a eforturilor noastre de a atinge obiectivele politice și militare ale Alianței” (Strasbourg/Kehl Summit Declaration, 2009). Parte din declarația summitului de la Strasbourg/Kehl, acest citat surprinde foarte bine importanța pe care NATO o acordă comunicării strategice/StratCom, în special pe fondul desfășurării unor conflicte/ operații informaționale de amploare de către entități considerate amenințări la adresa Alianței.

NATO și-a învățat lecțiile identificate în situațiile precedente și a înțeles pe deplin faptul că este necesară o campanie consolidată de comunicare la toate nivelurile artei militare, astfel încât obiectivele informaționale ale oponentilor să nu fie îndeplinite, iar opinia publică să susțină în continuare politica și acțiunile Alianței de garantare a securității.

Ceea ce doresc să aduc în atenție, încă de la începutul articolului, este faptul că nu NATO a inventat comunicarea strategică, ci aceasta există de secole. Astfel, studiind și aplicând metoda cercetării istorice, opinez că, încă din Antichitate, comunicarea strategică a fost aplicată cu rezultate uimitoare, așa cum reiese din lucrarea Zeniei Duell, „Strategic Communications in History: The Emperor Augustus”, iar evoluția fulminantă a tehnologiei o face încă și mai ușor de folosit atât de către stat, instituțiile și organizațiile sale, cât și de către entități ostile.

Termenul de *entități ostile* se referă, în accepțiunea mea, la acele organizații statale sau non-statale care desfășoară acțiuni ce reprezintă amenințări la adresa securității naționale, regionale sau chiar internaționale. În acest sens, putem vedea Federația Rusă ca fiind

Comunicarea strategică există de secole. Astfel, încă din Antichitate, comunicarea strategică a fost aplicată cu rezultate uimitoare, așa cum reiese din lucrarea Zeniei Duell, „Strategic Communications in History: The Emperor Augustus”, iar evoluția fulminantă a tehnologiei o face încă și mai ușor de folosit atât de către stat, instituțiile și organizațiile sale, cât și de către entități ostile.

În actualul mediu de securitate, fie că vorbim de securitate națională, regională, internațională sau de cea umană, individuală, amenințările, riscurile și vulnerabilitățile sunt într-o dinamică permanentă, încât uneori și specialiștii în domeniu întâmpină dificultăți în identificarea și, cu atât mai mult, în contracararea sau eliminarea lor. Cel mai reprezentativ exemplu în acest sens este, în opinia mea, pandemia de Covid-19. Gestionarea acesteia a fost percepută ca eficientă de către o parte din populație și total derizorie de către cealaltă.

o entitate statală ostilă, potențială generatoare de amenințări, așa cum derivă și din acțiunile de propagandă sau dezinformare întreprinse de către aceasta. Metodele folosite în acest sens pot fi ușor asimilate cu cele necesare realizării StratCom. Totodată, există și organizații precum ISIS/Organizația Stat Islamic, considerate entități non-statale ostile. În mod cert, exemplele pot continua, având în vedere natura și complexitatea amenințărilor contemporane care pun sub semnul întrebării starea de pace și securitate.

În actualul mediu de securitate, fie că vorbim de securitate națională, regională, internațională sau de cea umană, individuală, amenințările, riscurile și vulnerabilitățile sunt într-o dinamică permanentă, încât uneori și specialiștii în domeniu întâmpină dificultăți în identificarea și, cu atât mai mult, în contracararea sau eliminarea lor. Cel mai reprezentativ exemplu în acest sens este, în opinia mea, pandemia de Covid-19. Gestionarea acesteia a fost percepută ca eficientă de către o parte din populație și total derizorie de către cealaltă. Un lucru este cert, și anume că gestionarea pandemiei a reprezentat o reală provocare pentru identificarea celor mai adecvate răspunsuri, astfel încât suferința umană să fie limitată, drepturile cetățenilor respectate, iar sectoarele societății să funcționeze cel puțin la un nivel minim acceptabil pentru a nu genera efecte negative sau chiar distructive pe termen lung.

Riscul generat de pandemie, ca și alte riscuri la adresa securității naționale nu au fost percepute în același mod de către fiecare cetățean. Experiența personală a fiecăruia, mediul de viață, de educație, chiar încrederea în autorități au determinat percepții diferite la persoane diferite, percepția fiind esențialmente un proces cognitiv subiectiv.

Pornind de la ipoteza de cercetare conform căreia există, la nivelul societății, o anumită percepție referitoare la riscurile la adresa securității naționale, îmi propun, în acest articol, să identific care sunt principalele riscurile percepute de populație în prezent, dacă într-adevăr ele se încadrează în categoria riscurilor enunțate de documentele oficiale (Strategia Națională de Apărare a Țării, Carta Albă a Apărării etc.) și, nu în ultimul rând, care ar putea fi modalitatea prin care, cu ajutorul comunicării strategice, statul să influențeze percepția populației și să ofere, astfel, repere reale privind amenințările și vulnerabilitățile ce se pot constitui în riscuri la adresa securității naționale.

Metodele de cercetare pe care le voi folosi în scopul atingerii obiectivelor sunt din categoria celor euristice, cu precădere din cele clasice, și anume analiza istorică, analiza teoretică, analiza comparativă și observația.

PERCEPȚIA RISCURILOR LA ADRESA SECURITĂȚII

Înainte de a analiza percepția populației asupra riscurilor la adresa securității naționale, consider oportună o scurtă descriere a modului în care populația României percepe, cunoaște și contribuie la crearea și consolidarea securității naționale.

Securitatea este un concept ce se poate aplica oricărei entități, lucru sau acțiune, ca o „*protecție în cazul în care s-ar întâmpla ceva rău*” (Oxford Advanced Learner’s Dictionary, 2015, p. 1399). În funcție de tipul și dimensiunea entității organizaționale ce necesită protecție împotriva diferitelor tipuri de riscuri și amenințări, securitatea poate fi internațională, regională, națională, individuală, dar și economică, socială sau culturală.

Securitatea națională reprezintă un deziderat al statului și al cetățenilor săi, care presupune un efort comun al acestora. În contextul globalizării, al liberei circulații, al dezvoltării accelerate a tehnologiei sau al noilor tipuri de riscuri și amenințări, securitatea națională nu se mai poate realiza într-un mediu regional sau chiar internațional de insecuritate.

Statutul de membru al Alianței Nord Atlantice/NATO, al Uniunii Europene/UE, precum și parteneriatele strategice ale României cu alte state fac imposibilă tratarea securității ca obiectiv strict național. Aceste alianțe și parteneriate, pe de-o parte, ajută în procesul de consolidare a securității pe toate planurile, iar pe de altă parte, obligă statul la măsuri și acțiuni în interesul tuturor.

La nivelul cetățenilor există însă și este percepută ca primordială securitatea individuală. O persoană va percepe mult mai acut riscurile la adresa vieții sale private, de la riscuri financiare sau sociale până la cele de natură medicală, înainte să o preocupe și să perceapă corect riscul unui atac terorist, de exemplu.

Termenul de risc a fost definit în nenumărate moduri și uzitat la scară largă atât în literatura de specialitate, cât și în viața de zi cu zi.

Securitatea este un concept ce se poate aplica oricărei entități, lucru sau acțiune, ca o „protecție în cazul în care s-ar întâmpla ceva rău”. În funcție de tipul și dimensiunea entității organizaționale ce necesită protecție împotriva diferitelor tipuri de riscuri și amenințări, securitatea poate fi internațională, regională, națională, individuală, dar și economică, socială sau culturală.

În *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024*, riscul reprezintă „probabilități de producere sau manifestare a oricărui eveniment, situație, condiție cu potențial de manifestare incert, a cărui concretizare ar conduce la afectarea în orice mod a funcționării normale a instituțiilor statului, organizării și funcționării comunităților umane, precum și a vieții, integrității fizice a cetățenilor, într-o împrejurare dată sau context determinat”.

Astfel, în Dicționarul Oxford, riscul este definit ca „posibilitatea ca ceva rău să se întâmple la un moment dat în viitor, o situație care poate fi periculoasă sau poate avea un rezultat periculos” (Ib., p. 1339).

Totodată, în *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024*, riscul reprezintă „probabilități de producere sau manifestare a oricărui eveniment, situație, condiție cu potențial de manifestare incert, a cărui concretizare ar conduce la afectarea în orice mod a funcționării normale a instituțiilor statului, organizării și funcționării comunităților umane, precum și a vieții, integrității fizice a cetățenilor, într-o împrejurare dată sau context determinat” (Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024/ SNAp., 2020, p. 24).

Dintr-o altă perspectivă, riscul „se referă la probabilitatea ca un anumit rău să rezulte dintr-o amenințare, combinată cu estimarea pagubelor care se pot produce dacă amenințarea se materializează” (Robinson, 2010, p. 189).

Consider că se impune o diferențiere clară a celor doi termeni: risc și amenințare, deoarece deseori apar confuzii. Amenințările sunt definite ca „acțiuni, fapte sau stări de fapt, capacități, strategii, intenții ori planuri ce pot afecta valorile, interesele și obiectivele naționale de securitate și/sau sunt de natură să pună în pericol direct sau indirect securitatea națională, prin afectarea caracterului național, a suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale, a funcționării normale a instituțiilor statului, a vieții și integrității fizice a cetățenilor și a organizării comunităților umane” (SNAp., ib.) sau, dacă ne referim strict la securitatea națională, „amenințarea este reprezentată de cineva sau ceva care are potențialul de a dăuna intereselor naționale” (Robinson, p. 17).

Putem, așadar, observa că, în timp ce amenințarea este reprezentată de existența unui factor care poate produce pagube, riscul presupune existența, pe de-o parte, a unei amenințări, iar pe de altă parte, a posibilității ca astfel de amenințări să se concretizeze.

Cei doi termeni ar trebui analizați atât din perspectiva obiectivă a existenței lor, cât și din perspectiva subiectivă a modului în care sunt percepuți de populație. Aceștia au fost definiți și exemplificați, în urma analizei mediului de securitate internațional, regional și național,

În mai multe documente previzionare, cu rolul de a stabili direcții clare de acțiune, cum ar fi *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024* sau *Carta Albă a Apărării*. Bineînțeles că acestea nu sunt atotcuprinzătoare și că instabilitatea și dinamica mediului de securitate pot influența sau chiar schimba complet direcțiile de acțiune stabilite la un moment dat. Un exemplu elocvent poate fi pandemia de Covid-19. Aceasta „a scos în evidență modalitatea în care riscuri de natură nemilitară pot genera implicații transnaționale și provocări multiple la adresa statelor, indiferent de nivelul de dezvoltare economică, tehnologică și militară” (Carta Albă a Apărării, 2021, p. 12). În situația aceasta concretă, un rol foarte important l-a avut percepția populației asupra riscului generat de pandemie. Evoluția răspândirii virusului a fost puternic influențată de acțiunile populației, iar măsurile luate de fiecare stat în parte s-au vrut a fi specifice și eficiente, deși lipsa de experiență a actorilor statali și a persoanelor cu putere de decizie a scos în evidență incapacitatea acestora în gestionarea acestei crize.

Percepția populației asupra riscului presupune mult mai mult decât înțelesul percepției din perspectiva procesului psihologic pe care îl reprezintă. Din punctul de vedere al psihologiei, „percepția este un proces cognitiv (de cunoaștere), care constă în reflectarea obiectelor și fenomenelor în integritatea lor și în momentul acțiunii asupra organelor de simț” (Ețco, Fornea, Davidescu, Tintiuc, Daniliuc&Căărăuș, 2007, p. 52). Putem lesne observa limitările acestei definiții atunci când ne referim la percepția populației cu privire la riscurile la adresa securității. În primul rând, riscul, în înțelesul lui de posibilitate a producerii unui eveniment indezirabil, presupune existența unei mari doze de necunoscut. Cu toate că putem identifica o amenințare, este puțin probabil să cunoaștem totul despre ea. Să luăm, spre exemplu, cazul conflictului ruso-ucrainean. Era cunoscut faptul că Federația Rusă reprezintă o amenințare pentru stabilitatea regională, că ar putea avea intenția cuceririi de noi teritorii sau că deține anumite capacități militare, dar faptul că a inițiat acțiuni militare împotriva Ucrainei, modul său de acțiune, reacția la sancțiunile europene sunt elemente ce au fost identificate parțial sau total abia după ce au avut loc. Un alt exemplu, cu atât mai reprezentativ, ar putea fi pandemia de Covid-19, cu toate efectele sale pe plan politic, economic, social sau sanitar. Evoluția imprevizibilă a destabilizat chiar și cele mai puternice state.

Din punctul de vedere al psihologiei, „percepția este un proces cognitiv (de cunoaștere), care constă în reflectarea obiectelor și fenomenelor în integritatea lor și în momentul acțiunii asupra organelor de simț”.

Riscul, în înțelesul lui de posibilitate a producerii unui eveniment indezirabil, presupune existența unei mari doze de necunoscut. Cu toate că putem identifica o amenințare, este puțin probabil să cunoaștem totul despre ea.

Percepția asupra riscului nu poate fi nici cuantificată, nici anticipată. Existența atâtor variabile determină percepții diferite chiar și în cadrul unui grup restrâns de oameni. În același timp, percepția riscului „este strâns legată de un număr semnificativ de factori experiențiali și socio-culturali care depășesc barierele statale”.

O altă limitare, în concepția mea, ține de a doua parte a definiției, și anume faptul că presupune cunoașterea obiectelor și fenomenelor în momentul în care acționează asupra noastră. În ceea ce privește percepția riscului, este puțin probabil ca orice situație potențial periculoasă să o percepem ca atare chiar și în momentul în care ea are loc. Mă voi referi aici, din nou, la exemplul cu pandemia de Covid-19. Din studiul „*Risk perceptions of COVID-19 around the world*”, a reieșit faptul că „*experiența personală cu virusul, valorile individuale și prosociale, veștile despre virus de la prieteni și familie, încrederea în guvern, știință și profesioniștii medicali și cunoștințele personale despre strategia guvernamentală au fost predictorii semnificativi în percepția riscului*” (Dryhursts, Scheinider, Kerr, Freeman, Recchia, Van der Bles&Van der Linden, 2020). Ca urmare, putem deduce faptul că situația în care riscul începe să se manifeste nu garantează o percepție corectă, uniformă și egală a populației.

Așa cum reiese din paragraful anterior, percepția asupra riscului nu poate fi nici cuantificată, nici anticipată. Existența atâtor variabile determină percepții diferite chiar și în cadrul unui grup restrâns de oameni. În același timp, percepția riscului „*este strâns legată de un număr semnificativ de factori experiențiali și socio-culturali care depășesc barierele statale*” (Ib.).

Percepția populației asupra riscurilor a fost, de-a lungul timpului, amplu analizată și studiată. Fie că vorbim despre riscuri generate de Covid-19, de terorism sau chiar de dezastre naturale, percepția asupra riscului a fost, este și va fi mereu influențată de doi factori principali: experiența personală în legătură cu factorul de risc și încrederea sau, dimpotrivă, lipsa ei în autorități. Există, pe lângă aceștia, și alți factori care pot influența percepția riscului, cum ar fi: gen, vârstă, educație, mediu social, cultură etc. Acești factori nu sunt definitorii, dar pot crește sau nu gradul de conștientizare al riscului.

Când vorbim despre percepția populației asupra riscului, nu putem să ne rezumăm la a răspunde la întrebarea dacă populația percepe existența unui anumit risc? Este cu atât mai important de stabilit care este nivelul de pericolozitate al respectivului risc, precum și eventualele consecințe ale producerii acestuia. În opinia mea, este necesar

ca populația să conștientizeze prezența, dar și gradul de importanță al riscului. Un exemplu, în acest sens, ar fi importanța conștientizării riscurilor existente în social media. O astfel de conștientizare ne împiedică să ne facem publice datele personale, să accesăm linkuri din surse nesigure sau să distribuim postări conținând știri false grație cunoașterii și înțelegerii posibilelor efecte negative.

ASPECTE DEFINITORII ALE COMUNICĂRII STRATEGICE

Comunicarea strategică este o sintagmă relativ nouă, dar, așa cum am precizat la începutul articolului, încă din Antichitate, a reprezentat un instrument util și eficient pentru obținerea de către stat și conducătorii acestuia a comportamentelor și atitudinilor cerute cetățenilor. Cu siguranță, modul de abordare, modelele, precum și căile de transmitere a mesajelor s-au schimbat.

Un exemplu relevant în acest sens a fost pe larg dezbătut de către Zenia Duell în lucrarea menționată, „*Strategic Communications in History: The Emperor Augustus*”. Aceasta a demonstrat eficacitatea mesajelor transmise de către împăratul Augustus atât prin discursuri despre pace și politice, cât și prin metode inedite, ca poezia, clădiri reprezentative, culte, monumente, calendare. Acesta a reușit, astfel, prin această formă de comunicare strategică, să schimbe mentalități, moralități și până și modul în care se identificau ca popor. A reușit acest lucru în întreg imperiul și pentru o perioadă foarte lungă de timp. (Duell, 2022).

Cu toată istoria din spatele folosirii comunicării strategice, ea nu a primit o definiție unanim acceptată, ci fiecare stat, organizație, instituție sau companie are propria viziune despre ce înseamnă și cum se folosește. Până la găsirea unei abordări care să cuprindă cea mai mare parte a elementelor definitorii, consider oportună o analiză din punct de vedere teoretic a celor doi termeni; „*comunicare*” și „*strategie*”.

Comunicarea poate fi definită în mai multe feluri, din perspectivă psihologică, socială sau politică. O astfel de definiție a comunicării ar fi: „*un proces de transmitere a informațiilor, ideilor și opiniilor de la un individ la altul, de la un grup social la altul*” (Drăgan, 2007). O altă definiție a comunicării ar fi „*răspunsul discriminatoriu al unui organism*

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Comunicarea strategică, încă din Antichitate, a reprezentat un instrument util și eficient pentru obținerea de către stat și conducătorii acestuia a comportamentelor și atitudinilor cerute cetățenilor. Cu siguranță, modul de abordare, modelele, precum și căile de transmitere a mesajelor s-au schimbat.

Comunicarea poate fi definită în mai multe feluri, din perspectivă psihologică, socială sau politică. O astfel de definiție a comunicării ar fi: „un proces de transmitere a informațiilor, ideilor și opiniilor de la un individ la altul, de la un grup social la altul”.

Comunicarea a fost și este în continuare analizată din multe puncte de vedere și, astfel, au apărut un număr semnificativ de clasificări ale comunicării. Un exemplu, în acest sens, este teoria comunicării a lui Jakobson, conform căreia există șase factori necesari comunicării: emițătorul, receptorul, contextul, conexiunea, codul comun și mesajul.

la un stimul” (Stevens, 1950). Această definiție, deși datează de peste 70 de ani și poate părea destul de vagă, consider că este la fel de actuală și în zilele noastre. Dacă un stimul nu produce un răspuns, nu putem vorbi de comunicare. Pentru o mai bună înțelegere, ne putem imagina următoarele: o persoană cu autoritate și putere de decizie, să spunem prim-ministrul, transmite, prin intermediul mass-mediei, că, peste două ore, se vor închide toate magazinele alimentare pe termen nedeterminat și îndeamnă populația să se grăbească, pentru a cumpăra ultimele produse disponibile. În mod cert, o astfel de declarație ar produce panică și haos și un număr foarte mare de cetățeni vor încerca să cumpere tot ce se poate într-un timp foarte scurt. În același timp, va exista și un număr de persoane care nu vor crede că așa ceva se poate întâmpla și nu vor lua nicio măsură, dar, din rațiuni ce țin de spațiu, nu vom dezbate și această situație. Bineînțeles că răspunsul de care vorbeam va avea loc în cadrul ambelor categorii de oameni, fie că generează direct acțiuni sau doar un proces cognitiv, urmat de decizia de a nu acționa, răspunsul la stimul (discursul prim-ministrului) există.

Aceste definiții pot fi considerate oarecum simpliste. Comunicarea este mult mai mult decât atât. Aceasta a fost și este în continuare analizată din multe puncte de vedere și, astfel, au apărut un număr semnificativ de clasificări ale comunicării. Un exemplu, în acest sens, este teoria comunicării a lui Jakobson, conform căreia există șase factori necesari comunicării:

- Emițătorul: Persoană care livrează un mesaj unei anumite audiențe.
- Receptorul: Audiența care primește mesajul. Trebuie să fie formată din minim o persoană.
- Contextul: Există un context sau un motiv pentru care mesajul să fie comunicat.
- Conexiunea: Trebuie să existe un canal relațional și o conexiune între emițător și receptor. Această conexiune menține deschise liniile de comunicare.
- Codul comun: Codul include regulile care se combină pentru a forma mesajul și corespund tipului de limbaj folosit.

- Mesajul: Ceea ce este trimis de către emițător și corespunde unei experiențe, idei, explicații etc.

Cu siguranță, comunicarea nu este atât de simplă, iar modelul prezentat anterior se aplică strict în comunicarea lingvistică, dar, pentru atingerea obiectivului acestui articol, vom folosi aceste elemente. În situația noastră particulară, emițătorul poate fi orice autoritate publică, în timp ce receptorul este reprezentat de populație. Celelalte elemente variază, dar ceea ce se poate observa cu ușurință este faptul că rețelele sociale au început să fie utilizate cu precădere. În modelul enunțat, rețelele sociale ar reprezenta factorul „conexiune”.

Teoria comunicării a lui Jakobson se aplică, din punctul meu de vedere, și atunci când, în loc de limbaj, este folosită mimica sau gestică pentru a comunica. Expresiile faciale care exprimă anumite sentimente sau stări, precum „frică” sau „dezgust”, sunt universale, ele putând fi „citite” de către oricine, aceasta reprezentând codul comun și, astfel, nefiind neapărat nevoie ca emițătorul și receptorul să cunoască și să folosească același limbaj.

Strategia a fost, de asemenea, dezbătută de-a lungul timpului și posibil neînțeleasă în totalitate. Probabil, cea mai reprezentativă lucrare care face referire la *strategie* este *Arta Războiului* a lui Sun Tzu. Scrisă cel mai probabil prin secolul VI-VII î.H., aceasta rămâne cartea de căpătâi a strategiei militare. În același timp, principiile enunțate acolo au fost și sunt utilizate în continuare în multe alte domenii. Dicționarul Oxford definește strategia ca „procesul de a pune în aplicare un plan, într-un mod eficient” (Oxford Advanced Learner’s Dictionary, p. 1547). Strategia, așa cum a fost văzută și de către Sun Tzu, a fost definită în *Dicționarul de securitate internațională* al lui Paul Robinson ca „arta de a aplica mijloace în vederea atingerii unui scop” (Robinson, 2010, p. 218). Putem conchide, așadar, că strategia reprezintă o artă prin care, prin intermediul unui plan dinainte stabilit, care conține mijloace, metode și resurse, poți obține un anumit lucru.

Cei doi termeni, *comunicare* și *strategie*, văzuți ca un tot, ar putea însemna obținerea unui anumit lucru, acțiune, comportament, gândire etc. prin intermediul transmiterii de informații de la o persoană către o altă persoană sau grup de persoane. Mijloacele prin care se poate realiza comunicarea strategică ar merita cel puțin un articol distinct.

„Arta Războiului” a lui Sun Tzu rămâne cartea de căpătâi a strategiei militare. În același timp, principiile enunțate acolo au fost și sunt utilizate în continuare în multe alte domenii. Strategia, așa cum a fost văzută și de către Sun Tzu, a fost definită în Dicționarul de securitate internațională al lui Paul Robinson ca „arta de a aplica mijloace în vederea atingerii unui scop”.

La nivelul NATO, funcționează, din anul 2014, Centrul de Excelență al Comunicării Strategice NATO, care „contribuie la îmbunătățirea capacităților de comunicare strategică în cadrul Alianței și dintre aceasta și națiunile aliate. Comunicarea strategică este o parte integrantă a eforturilor de realizare a obiectivelor politice și militare ale Alianței, prin urmare, este din ce în ce mai important ca Alianța să comunice într-o manieră adecvată, oportună, precisă și receptivă asupra rolurilor, obiectivelor și misiunilor sale în evoluție”.

Din punctul meu de vedere, mass-media și rețelele de socializare sunt, la momentul actual, cele mai uzitate, iar faptul că cei mai mulți oameni au acces atât la televiziune, cât și la internet determină eficiența acestui mijloc de realizare a StratCom.

După cum am menționat, o definiție precisă, unanim acceptată și uzitată a comunicării strategice nu există, dar una care, în concepția mea, se aplică cel mai bine în contextul utilizării acesteia pentru a modela percepția populației în ceea ce privește riscurile la adresa securității naționale ar putea fi: *„aliniera cuvintelor, imaginilor, acțiunilor și politicii de către un actor politic cu intenția de a obține schimbări în atitudinile și/sau comportamentul unui public țintă”* (Althuis, 2022)

Importanța comunicării strategice a crescut semnificativ în ultimii ani, fiind, astfel, adoptată ca și concept și implementată atât la nivelul NATO, cât și în cadrul instituțiilor publice naționale prin structuri nou înființate.

La nivelul NATO, funcționează, din anul 2014, Centrul de Excelență al Comunicării Strategice NATO (NATO StratCom COE). Conform descrierii Centrului, regăsită pe website-ul acestuia, *„NATO StratCom COE, cu sediul în Riga, Letonia, contribuie la îmbunătățirea capacităților de comunicare strategică în cadrul Alianței și dintre aceasta și națiunile aliate. Comunicarea strategică este o parte integrantă a eforturilor de realizare a obiectivelor politice și militare ale Alianței, prin urmare, este din ce în ce mai important ca Alianța să comunice într-o manieră adecvată, oportună, precisă și receptivă asupra rolurilor, obiectivelor și misiunilor sale în evoluție”.* (NATO StratCom COE).

Viziunea Centrului asupra comunicării strategice ca *„o abordare holistică a comunicării, bazată pe valori și interese, care cuprinde tot ceea ce face un actor pentru atingerea obiectivelor, într-un mediu contestat”* (Ib.), precum și orientarea acesteia multinivel, pe termen lung și adoptând soluții complexe, surprind importanța și rolul acesteia în cadrul Alianței în crearea și consolidarea la nivelul societății a conștientizării obiectivelor, misiunilor și activităților desfășurate și, astfel, am putea completa, o mai mare conștientizare a riscurilor și amenințărilor la adresa securității NATO și, implicit, la adresa securității naționale.

Un eveniment relevant pentru tema prezentată în acest articol a fost organizat în cadrul proiectului: „Percepție socială și strategii comunicaționale privind riscurile de securitate națională”, desfășurat în perioada 2015-2017. Evenimentul „Comunicare strategică – instrument de modelare a percepțiilor asupra riscurilor de securitate națională” a avut loc la sediul Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul” în anul 2017, cu participarea specialiștilor din cadrul mai multor structuri din Sistemul Național de Apărare, Ordine Publică și Securitate Națională, precum și din cadrul unor universități românești. La eveniment au fost abordate subiecte cum ar fi: entități cu putere de decizie și care pot influența percepția, rolul cetățenilor în crearea și consolidarea securității naționale, comunicarea strategică – aspecte teoretice și modalități de transpunere în practică, dar și amplificarea riscului determinat de manifestarea „fake news”.

ELEMENTE ALE STRATCOM CE POT ÎNTĂRI/SCHIMBA PERCEPȚIA POPULAȚIEI ÎN FAȚA RISCURILOR/AMENINȚĂRILOR

Așa cum reiese din studiul și analiza efectuată, StratCom implică mai multe tipuri de acțiuni și nu doar pe cele legate de percepția populației. Populația, în general, primește diferite mesaje din diverse surse și, ținând cont de complexitatea canalelor de comunicare, putem afirma că aceasta este asaltată cu abordări multiple și contradictorii, fapt care poate schimba radical, în orice fracțiune de secundă, percepția populației asupra unui fenomen. În acest sens, agențiile cu responsabilități în domeniul asigurării și garantării securității acționează pentru a proteja populația în fața mesajelor de tip fake news, a atacurilor cibernetice și, totodată, analizează mesajele transmise prin canalele media.

Din punctul meu de vedere, mediul de securitate național, regional și chiar internațional, caracterizat prin existența unor tipuri de riscuri și amenințări dinamice, imprevizibile și care rareori produc efecte doar în limitele frontierelor unui singur stat, reprezintă o mare provocare pentru state și instituțiile lor, precum și pentru organizațiile și alianțele regionale și internaționale constituite în vederea asigurării securității. Ceea ce s-a întâmplat pe timpul pandemiei, perioadă în care populația

Mediul de securitate național, regional și chiar internațional, caracterizat prin existența unor tipuri de riscuri și amenințări dinamice, imprevizibile și care rareori produc efecte doar în limitele frontierelor unui singur stat, reprezintă o mare provocare pentru state și instituțiile lor, precum și pentru organizațiile și alianțele regionale și internaționale constituite în vederea asigurării securității.

Mesajele venite din partea autorităților naționale și nu numai au fost, în mare parte, unitare, acționând în scopul protejării percepției populației asupra fenomenului și al mobilizării cetățenilor în imensul efort conjugat de a lupta pentru a stopa pandemia.

a trebuit să înțeleagă efectele distructive pe care le poate avea aceasta dacă nu sunt respectate anumite reguli cu strictețe maximă, a reprezentat o imensă provocare pentru autoritățile statului. Aspectele care au definit caracterul strategic al comunicării realizate de instituțiile statului au fost:

- consistență și volum – A fost nevoie de o campanie de comunicare foarte bine pusă la punct pentru a oferi cetățenilor acele informații necesare conștientizării situației și, totodată, pentru a-i proteja în fața acelor fake news-uri care se manifestau în spațiul public și puteau crea panică și chiar haos, ceea ce ar fi generat un mediu nesigur și instabil.
- coerență – Mesajele venite din partea autorităților naționale și nu numai au fost, în mare parte, unitare, acționând în scopul protejării percepției populației asupra fenomenului și al mobilizării cetățenilor în imensul efort conjugat de a lupta pentru a stopa pandemia.
- armonizarea cu mesajele transmise de alte entități – Studiind și analizând mesajele transmise în această perioadă, putem constata că acestea au conținut, în mare, același tip de indicații și recomandări și a fost acordată aceeași importanță fenomenului. În plus, organizațiile internaționale au urmat același model, ceea ce, din punctul meu de vedere, este firesc, luând în considerare locul și rolul pe care țara noastră le reprezintă în context internațional, inclusiv de real jucător în asigurarea și menținerea securității naționale, regionale și internaționale.

O altă provocare, din punctul de vedere al StratCom, a fost faptul că, simultan cu pandemia, au început să apară mesaje legate de acțiunile Federației Ruse la câteva sute de kilometri de teritoriul național, care, treptat, s-au intensificat și, ulterior datei de 24 februarie 2022, data începerii operației ofensive a Federației Ruse pe teritoriul Ucrainei, s-au intensificat radical, având drept scop crearea unei stări de insecuritate. Și aduc aici în discuție multiplele mesaje legate de recrutări și înrolarea cu forța în structurile Ministerului Apărării Naționale sau pericolul unor acțiuni ofensive pe teritoriul țării noastre. Pentru a verifica și întări existența acțiunilor ofensive desfășurate de Federația Rusă sub formă de „fake-news” este necesară o simplă căutare pe internet.

Un astfel de exemplu este articolul cu titlul „*Fake news in legătură cu Trojan Footprint 2022*”, publicat la data de 06.05.2022 pe portalul „*INFORADAR*” al Ministerului Apărării Naționale, în care specialiști din cadrul ministerului desfășurează informațiile false din articolul original distribuit pe platforma Telegram.

Mai mult decât atât, pericolul războiului a fost asimilat cu explozia prețurilor și creșterea semnificativă a facturilor la utilități, ceea ce, din nou, a influențat percepția populației referitoare la starea de securitate. Este ceea ce decidenții de la toate nivelurile au identificat ca amenințare și încearcă din răspuțeri să mențină o stare de echilibru în acest sens.

Pe fondul acestor evenimente, NATO a acționat permanent și eficient, în opinia mea, oferind mesaje de stabilitate și garantare. Aici aducem în discuție prezența pe teritoriul țării noastre a Secretarului general al NATO chiar cu câteva zile înainte de invazia Federației Ruse (pe data de 10 februarie), a diverșilor reprezentanți ai NATO, ai armatei SUA, și nu numai.

Totodată, la data de 12 iulie 2022, a avut loc simpozionul anual NATO, „*Partnership 360*”, în cadrul căruia participă reprezentanți ai țărilor aliate și parteneri cu scopul de a facilita dialogul în ceea ce privește evoluția parteneriatului în cadrul NATO, perspective comune, precum și căutarea de soluții concrete pentru creșterea cooperării. Mai mult decât atât, parte a StratCom, NATO a desfășurat și a mărit contribuția trupelor pe teritoriul României în mod semnificativ, a accelerat anumite acțiuni și exerciții, inclusiv prezența VJTF-ului în țara noastră, așa cum reiese din comunicatul de presă al Ministerului Apărării Naționale nr. 203 din 19.05.2022.

Putem, așadar, conchide că NATO a acționat și continuă să o facă sinergic pentru a modela percepția cetățenilor statelor aliate și parteneri asupra riscurilor de securitate, în special a riscului de a izbucni un conflict armat, pentru a asigura o stare de stabilitate și siguranță și pentru consolidarea securității, în special în flancul estic al Alianței. NATO a dovedit eficiență în aplicarea lecțiilor învățate, cu atât mai mult în ceea ce privește StratCom ca instrument esențial în consolidarea bunelor relații din interiorul Alianței, a interacțiunilor cu celelalte state, precum și, un aspect foarte important din punctul meu de vedere,

NATO a dovedit eficiență în aplicarea lecțiilor învățate, cu atât mai mult în ceea ce privește StratCom ca instrument esențial în consolidarea bunelor relații din interiorul Alianței, a interacțiunilor cu celelalte state, precum și în înțelegerea de către cetățeni a rolului, misiunilor și obiectivelor Alianței, a riscurilor și amenințărilor pe care NATO le identifică, le contracarează, diminuează sau elimină.

Misiunea statului de a crește încrederea cetățenilor în instituțiile sale este una foarte dificilă, cu atât mai mult în această eră, în care știrile false, propaganda și dezinformarea sunt prezente permanent în viețile noastre de zi cu zi. Dezvoltarea fulminantă a tehnologiei și a rețelelor sociale se poate constitui într-o amenințare reală și iminentă la adresa securității naționale tocmai prin aceste metode utilizate de entitățile ostile.

În ceea ce privește imaginea NATO în rândul populației, înțelegerea de către cetățeni a rolului, misiunilor și obiectivelor Alianței, a riscurilor și amenințărilor pe care NATO le identifică, le contracarează, diminuează sau elimină.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Percepția populației asupra riscurilor a constituit dintotdeauna o provocare pentru instituțiile statului abilitate să ia decizii în ceea ce privește securitatea statului. O percepție greșită asupra riscurilor cele mai probabile, determinate poate de lipsa de experiență personală, de o precară cultură de securitate sau de mediul social al cetățeanului, crește șansele ca percepția asupra instituțiilor în cauză, a deciziilor luate de către acestea sau chiar asupra întregului aparat decizional să nu fie una tocmai bună. De aici și până la neaplicarea recomandărilor sau indicațiilor necesar a fi urmate de către toți cetățenii, ca expresie a contribuției lor la crearea și consolidarea securității naționale, precum și a contracarării, diminuării sau înlăturării riscurilor, nu este decât un pas.

Misiunea statului de a crește încrederea cetățenilor în instituțiile sale este una foarte dificilă, cu atât mai mult în această eră, în care știrile false, propaganda și dezinformarea sunt prezente permanent în viețile noastre de zi cu zi. Dezvoltarea fulminantă a tehnologiei și a rețelelor sociale se poate constitui într-o amenințare reală și iminentă la adresa securității naționale tocmai prin aceste metode utilizate de entitățile ostile.

Desigur că dezvoltarea tehnologică și a multiplelor mijloace de comunicare reprezintă și un imens avantaj al statului. Comunicarea strategică în scopul oferirii de informații actuale și corecte se constituie într-un instrument eficient și ușor de utilizat prin care atât statul, cât și NATO reușesc să formeze sau să schimbe percepția populației asupra riscurilor. Așa se justifică faptul că oamenii cunosc riscurile și amenințările

Din studiul bibliografiei de specialitate au reieșit o serie de aspecte deloc de neglijat. În primul rând, factorii care trebuie luați în considerare atunci când vorbim despre *percepția populației asupra riscului* sunt în mare măsură subiectivi și descriu atribute specifice

cetățenilor, cum ar fi gen, educație, cultură, experiență personală cu amenințarea care a generat riscul etc. Misiunea StratCom de a influența percepția populației în acest caz este cu atât mai dificilă. Anumite concepții și percepții pot fi schimbate prin programe eficiente de educare a populației pe categorii de vârstă, mediu social, domenii de activitate ale acestora etc. În același timp, există factori, cum ar fi experiența personală cu amenințarea care a generat riscul, care pot declanșa percepții solide, invariabile. De asemenea, există și aspecte care țin de stat și de abilitatea cu care instituțiile sale, prin comunicare strategică, reușesc să-și creioneze o imagine favorabilă, coroborată cu modalitatea de luare a deciziilor și dacă în trecut acestea au dus la rezultate pozitive, rezultând de aici încrederea populației în stat, în instituțiile și organizațiile sale.

Un al doilea factor, de asemenea important, este eficiența utilizării StratCom în modificarea percepției populației. Acest tip de comunicare, cunoscut pentru eficiența sa în special în relația stat-cetățean, aplicat la standarde înalte și de către oameni pregătiți, poate modifica nu doar percepții, ci și crearea sau consolidarea unei culturi de securitate corecte și complete ce ulterior să se poată materializa în acțiuni concrete în spiritul menținerii unui mediu de securitate stabil.

Un ultim aspect de interes, în opinia mea, ar fi necesitatea ca statul să identifice corect și din timp care este percepția populației vizavi de riscurile de securitate existente și, cu ajutorul comunicării strategice, să producă schimbări. Pași timizi în acest sens au fost făcuți odată cu înființarea, la nivelul mai multor instituții, a unor structuri specializate în domeniul StratCom, precum și finanțarea unor proiecte de cercetare menite să stabilească acele riscuri percepute de populație într-un mod mai acut. Existența vulnerabilităților ce se pot constitui din **corupție**, lipsă de cultură de securitate, educație insuficientă sau ineficientă, determină un ritm lent de implementare a comunicării strategice, dar și o eficacitate scăzută.

Nu putem afirma cu certitudine că percepția populației asupra riscurile de securitate reflectă gradul de probabilitate a producerii unui anumit risc, importanța acestuia, posibilele efecte negative ale producerii lor etc. Din punctul meu de vedere, faptul că un procent

*StratCom,
aplicat la
standarde
înalte și de
către oameni
pregătiți, poate
modifica nu
doar percepții,
ci și crearea sau
consolidarea
unei culturi
de securitate
corecte și
complete
ce ulterior
să se poată
materializa în
acțiuni concrete
în spiritul
menținerii
unui mediu de
securitate stabil.*

Însemnat din populație are acces la o cantitate foarte mare de informații poate ajuta ca aceștia să identifice în mod corect care sunt riscurile la adresa securității. În același timp, mass-media și rețelele sociale se pot constitui ușor și în elemente de destabilizare, pot apărea exagerări ale efectelor negative, pot crea panică în rândul populației sau chiar pot să expună știri false. Toate acestea determină o anumită percepție a populației cu privire la riscurile de securitate, care, așa cum reiese și din textul articolului, poate fi influențată sau schimbată cu ajutorul comunicării strategice astfel încât să se apropie cât mai mult de analiza și concepția specialiștilor în domeniu.

BIBLIOGRAFIE:

1. Althuist, J. (2022). *How U.S. Government Fell In and Out of Love with Strategic Communications*. *Defence strategic communications* 10, pp. 71-110. Doi: 10.30966/2018.RIGA.10.2.
2. Amando, G., Guittet, A. (2007). *Psihologia comunicării în grupuri*. Iași: Editura Polirom (trad. G. Sandu).
3. Cialdini R. (2017). *Pre-suasiune: o metodă revoluționară de a influența și de a convinge*. București: Editura Publica (trad. D. Bălănescu).
4. Cosmovici, A. (1996). *Psihologie Generală*. Iași: Editura Polirom.
5. DeFleur, M., Ball-Rokeach, S. (1999). *Teorii ale comunicării de masă*. Iași: Editura Polirom. (trad. D. Harabagiu, C. Harabagiu).
6. Drăgan, I. (2007). *Comunicarea – paradigme și teorii*. București: Editura Rao.
7. Duell, Z. (2022). *Strategic Communications in History: The Emperor Augustus*. *Defence strategic communications* 10, pp. 197-240. Doi: 10.30966/2018.RIGA.10.5.
8. Dryhursts, S., Scheinider, C.R., Kerr, J., Freeman A.L., Recchia, G., Van der Bles, A.M.&Van der Linden, S. (2020). *Risk perception of Covid-19 around the world*. În *Journal of Risk Research*, 23(7-8), pp. 994-1006.
9. Ețco, C., Fornea, I., Davidescu, E., Tintiuc, T., Daniliuc, N. & Căărășu, M. (2007). *Psihologie generală – suport de curs*. Chișinău: Universitatea de stat de medicină și farmacie „Nicolae Testemițanu”.
10. Farwell, J. (2012). *Persuasion and Power: The Art of Strategic Communication*. Washington, D.C.: Georgetown University Press.
11. Fischhoff, B., Bostrom, A., Lowrie, K. (1993). *Risk Perception and Communication*. În *Annual Review of Public Health*.
12. Hébert, L., Tabler, J. (2019). *The functions of language*. În *An Introduction to Applied Semiotics* (pp. 232-240). Routledge.
13. Jakobson, R. (Ed.). (1976). *Metalanguage as a linguistic problem*. Akadémiai Nyomda (pp. 113-121).

14. Mañez, M., Carmons, M., Haro, D., Hanger, S. (2016). *Risk Perception. În Novel Multi-Sector Partnerships in Disaster Risk Management. Results of the ENHANCE project.* Eds. Aerts, Jeroen & Mysiak, Jaroslav, pp. 51-67. Belgia: Brussels, EU FP7 proiect ENHANCE.
15. Pânișoară, I.-O. (2015). *Comunicarea eficientă.* Iași: Editura Polirom.
16. Robinson, P. (2010). *Dicționar de securitate internațională.* Cluj-Napoca: Editura CA Publishing (trad. M. Neamț).
17. Stevens, S.S. (1950). *Introduction: A definition of communication.* În *The Journal of the Acoustical Society of America*, 22(6), 689-690.
18. Teodorescu, Gh. (2000). *Putere, autoritate și comunicare politică.* București: Editura Nemira.
19. Urquhart, J., Potter, C., Barnett, J., Fellenor, J., Muniford, J. & Quine, C. (2017). *Expert risk perceptions and the social amplification of risk: A case study in invasive tree pests and diseases.* În *Environmental Science & Policy*. Vol. 77 (pp. 172-178).
20. Visschers, V.H., Siegrist, M. (2018). *Differences in risk perception between hazards and between individuals.* Springer, Cham. *Psychological perspectives on risk and risk analysis* (pp. 63-80).
21. Carta Albă a Apărării (2021). Ministerul Apărării Naționale. București.
22. NATO StratCom COE, https://stratcomcoe.org/about_us/about-nato-stratcom-coe/5, accesat la 9 iulie 2022.
23. *Oxford Advanced Learner's Dictionary* (2015). Oxford University Press.
24. *The psychology book* (2012). Dorling Kindersley Limited.
25. *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024* (2020). Administrația Prezidențială.
26. *Strasbourg/Kehl Summit Declaration* (2009).
27. <https://inforadar.mapn.ro/tema24/index.php>, accesat la 11 iulie 2022.
28. <https://intelligence.sri.ro>, accesat la 2 iulie 2022.
29. <https://plato.stanford.edu/entries/risk/>, accesat la 9 iulie 2022.
30. https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_52837.htm, accesat la 4 iulie 2022.

